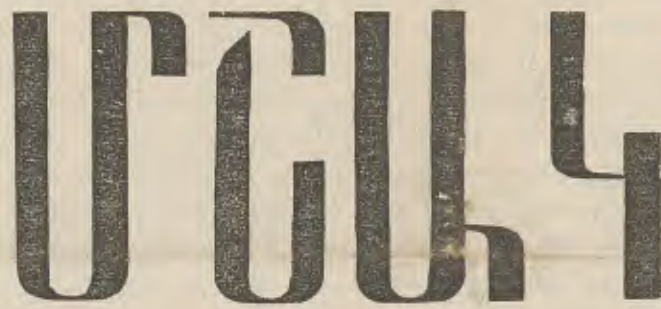

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՌԻ

Տարեկան դիմել 10 բուր, կես տարվանը 6 բուր:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисе. Редакция «Маска».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և օծն օրերէն):

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով:

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընտրողական տակաւ:—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ չուշուց: Նամակ չամախուց: Նամակ թագուց: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ: Ներքին:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Արտաքին գաւառի տընտեսական գրութիւնը:

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՏԱԿՏ

Եթէ մեր պատմական կեանքը այն ընթացքը ունեցած լինէր, որից մենք հայերս, նաեւ քաղաքական կրթութիւն ստանալ կարողանայինք, անշուշտ այդ քաղաքական կրթութիւնը մեզ շատ կարեւոր բաներ սովորեցրած կը լինէր, որոնցից այժմ տարաբաղադար գուրկ ենք մնացել:

Ամենից առաջ նա, այդ քաղաքական կրթութիւնը, կը սովորեցնէր մեզ աւելի գործնական լինելու, քան մենք ենք իսկապէս: Պարագայ չը թուի ասածս: Այն հոգեկոյ, որը հայը բազմ թէ անբաղդութիւն ունի վայելելու, որպէս գործնական մարդ, վերաբերում է միայն և միայն նրա դարեւոր մտայնած յատկութեան՝ յամառ կերպով պաշտպանել իր գրամական շահերը: Բայց նա ոչինչ ընդհանուր չունի հասարակաց գործեր վարելու հասունութեան հետ:

Հասունացած հասարակութիւնները, իրենց պատմական փորձերից խրատված, նաեւ սովորել են յայտնի կանոններով վարուել ամեն մի ընտրողական գործում, նամանակն ի հարկէ, երբ այդ ընտրողութիւնը ընդհանուր ազգային նշանակութիւն ունի, օրինակի համար, երբ հարցը այժմեան կաթողիկոսական ընտրողութեան կարեւորութիւնն ունի:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՐԴՈՒՆ ԳԱՆՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին թիւքը—ուսական պատերազմով Ռուսաստանին կցված Բալթիկ և Կարսի նահանգներում ամենից բազմամարդ գաւառն է Արդւինի գաւառը: Ամբողջ գաւառը ունի 45,000 բնակիչ, որոնցից 6000-ը Արդւինում, 1000 Արդանուշում և 37,000 գիւղերում: Ըստ ազգութեանց 5000 հայ բնակվում են Արդւին քաղաքում, 930—Արդանուշում և մօտ 2000 գիւղերում. իսկ բոլոր մնացեալները 37,000 աւելի թիւքն են: Իսկ հայերը ըստ կրօնի բաժանվում են՝ 5500 կաթողիկ և մօտ 2500 իսլամաւորական: Գաւառը ունի մի քաղաք—Արդւինը և մի գիւղաքաղաք՝ Արդանուշը: Գաւառական քաղաքն է Արդւինը:

Մի երկրի մօտաւոր և նիւթական յառաջադիմութիւնը կախումն ունի նրա անտեսական գրութիւնից: Այն երկրից, որի բնակիչներն առհասարակ նիւթական բաւականացուցիչ միջոցների տէր են,—միշտ բնականաբար աւելի շատ և կանոնաւոր ուսումնարական դարգացումն կունենայ, քան այն որի ժողովուրդը կամ մեծագոյն մասը օրական պարէն հայթայթելու գոտարութիւնն ունի: Ռուսի մենք Արդւինի գաւառի հայութեան վրա մի հիմնական դադարաւոր տալու համար, կը խօսենք նախ նրա անտեսական ներկայ վիճակի վրա:

Ինչպէս վերի հաշից երևում է, որովհետեւ հայերի մեծագոյն մասը բնակվում է քաղաքներում, ուստի ամբողջ գաւառում վաճառականութիւնն

Մեր խօսքը նոյն իսկ այդ կանոնների մասին է, որոնց զանց առնելով և կամ որոնց դէմը վարվելով, ըստ մեզ, մեր անգործնական լինելուն ամենափայլուն վկայութիւնը տուած պիտի լինենք:

Իսկ այդ կանոնները սղթա են՝ չը լինել կանխամիտ ոչ մի անձնաւորութեան դէմ և ոչ մի անձնաւորութեան համար, քանի որ ժամանակը ներում է իւրաքանչիւրի արժանաւորութեան կամ յարմարութեան չափը յայտնի պաշտօնի համար ամենամանաւոր և ամենապատկերաւոր ուսումնասիրել և ճանաչել: Ընտրողական գործողութեան այդ շրջանը՝ դեր և դէմ խօսելու շրջանն է: Կարծիքների ազատութիւն էր պահանջում—հա՛ երբ պէտք է լիապէս օգտվել դուրանից, ահա բուն ժամանակը կենսագրութիւններ գրելու, մանր և մեծ էտիւզներ, ուսումնասիրութիւններ անելու: Սիրովի համար այդ ժամանակ թոյլ է տրուած մինչև անգամ գրել վարժութիւններ անել—մի անմեղութիւն, որը նա՛ աւելի ներուում է հասարակութիւնից, որ դեռ ժամանակ շատ կայ մոռանելու, շատ աւելի հերքելու ոսկու փայլով ներկայացրած մի գրապարտութիւն և կամ յայտնի կացուցանելու մի մոռացած, բայց նշանաւոր իրողութիւն վիճաբանութեան առարկայ դարձած անձնաւորութեան կեանքից:

Բայց ամեն մի ուսումնասիրութիւն իր վերջը պիտի ունենայ, որովհետեւ ժամանակը մեզ հարկադրում է վճիռ կայացնել: Միմիայն գուտ գիտութիւններն են, որ վերջ չեն ձանաչում, մինչդեռ կեանքը, կենսական անհրաժեշտութիւնները մեզ հարկադրում են գիտցածով միայն բաւականանալ և գիտցածին համեմատ մի քայլ ա-

ռ. արհեստները գրեթէ միայն հայոց ձեռքն են: Թիւքերը պարագլուխ են երկրագործութեամբ, անասնապահութեամբ և պարսիկականութեամբ: Նոյն դարաւորն ունեն նաեւ գիւղացի հայերը:

Ա. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Արդւին գաւառում ժողովուրդի գլխաւոր զբաղմունքն է երկրագործութիւնը: Ինչպէս կարող է նկատարել ընթերցողը՝ դա կատարվում է ամենահին կարգերով: Երկրագործական գործիքներն իրենց նախնական ձևերից զգի չափ չեղած չեն: Ժողովուրդը և ոչ իսկ գաղափար ունի դեռ նոր գործիքների վրա: Գլխաւոր գործիքներն են արօրը, գութանը և ջիւղան, որոնց չիտութիւնը պատկերն ունի է նոյն լինելու դիւղացից: Մի արօրի գինն է 3—6 բուր, մի ջիւղայի՝ 6—15 բուր և մի գութանի՝ 15—30 բուր: Արօրին, և գութանին լըծում են 2—5 ջուլետ եղ և մի քանի գիւղերում նաեւ գութնէր: Սակայն հողի պակասութիւնն այնչափ նեղն է դրած ժողովրդին, որ նա ստիպված է եղել մինչև անգամ կանգուն գութնիւրների մնացեալները ջարդել և այդտեղը իրեն համար վաւերելու արօր բանեցնել: Ուստի խեղճ երկրագործները իրանց բանն ու բրիչը ձեռքին՝ տաժանելի աշխատանքով փորում են ու բրում: Նորանք ցանում են այդտեղի տեղերում մի քանի պուշ ցորեն և զարի, և վերջապէս մի երկու պուշ աւելին իրանց համար մեծ քաղաւորութիւն են համարում նրանք: Արդւին գաւառում գլխաւորապէս ցանվում են սիմլիւնը, ցորեն, զարի և քէլ թիւկա, որ խառնուրդն է ցորենի և զարի: Ընդհանրապէս

ներ, մի վճիռ կայացնել: Կաթողիկոսական ընտրողութեան գործում, ասում ենք մենք, ամեն մի մասնակցող անձ պէտք է ընտրողութեան օրից մի յայտնի ժամանակամիջոց առաջ արդէն իր կարծիքը որոշած լինի և մի անգամ արդէն վճռած-վերջացած, նա պիտի իր այդ կարծիքը յամառութեամբ պաշտպանէ մինչև վերջ:

Այդ է պահանջում քաղաքական տակտը ընտրողական գործերում, և եթէ ցանկանում էք փորձել վեր յայտնած կանոնների ճշգրտութիւնը, մենք կը հրաւիրենք ընթերցողին ներդրութիւն կրել՝ մտքով երևաւայել այն անտրջ և տատանալ գրութիւնը, որի մէջ կրննէին ընտրողները վճռողական լուրջութիւն, եթէ մեր ասածի հակառակը պատահէր:

Եւ արդարեւ, ինչ կը լինէր գրութիւնը հակառակ դէպքում? Այն, ինչ լինում է միշտ, երբ թշնամական գրապարտութիւններ մեծ դուր բաց է մնում և միմիայն նրան արդարութեան դրան տեղն է ընդունում՝ շէմքի յետեւին նրան սպասող անդունդի դոյրութիւնը չը կասկածելով անգամ:

Հասարակաց կարծիքը՝ Ներսէսի և Խրիմեանի համար է—նրանք կը սպասեն վերջին օրերին՝ այդ պատկառելի անձանց նկատմամբ ժողովրդի ունեցած հաւատը վաճառան տեսակ կասկածաւոր լուրերով խախտել, տատանել ընտրողների միտքը, չփոխել նրանց:

Ամենամանջող ընտրութիւնները գրեթէ—միշտ նրանք են, որոնք կատարվում են այդ օրինակ տատանալ գրութեան մէջ դանդաղ ժողովներից: Այդ դարձ կատարելու համար—հարկաւոր է բոլոր կողմերը

վարուցանել աւելի առատ է լինում Արդանուշում, քան թէ Արդւինում ու Շալվէթում: Վասն զի Արդանուշի գիւղն աւելի յարմար է և հողի աւելի բերրի: Ամբողջ գաւառում ցանվում է մօտաւորապէս 6000 քիլէ կամ 12000 պուշ աշխանային ցորեն և 5000 քիլէ կամ 10000 պուշ զարին ցորեն, 28,000 պուշ զարի, 10000 պուշ սիմլիւն և մօտ 25 պուշ էլ կարսօֆիլ: Այս բոլորը տալիս են հետեւեալ միջին արդիւնքը առմին:

	ցորեն,	զարի,	սիմլիւն,
Արդանուշում.....	7	9	30.
Արդւինում.....	4	5	25.
Շալվէթում.....	4	4	20.

Իսկ կարսօֆիլը տալիս է 30 առ. մին: Ինչպէս այս հաշուից երևում է, ամենից շատ արդիւնք է ստանում և արդէն ամենից շատ էլ է ցանում Արդանուշի վիճակը: Այնպէս որ Արդանուշից իւրաքանչիւր տարի դնենա մի քանի հազար պուշ ցորեն արտահանվում է Արդւին: Բայց Արդւին քաղաքը սպորում է գլխաւորաբար կարսօֆիլ նահանգից բերված ցորենով:

Հայաբնակից յետոյ Արդւին գաւառի նշանաւոր հողային արդիւնաբերութիւնն է ծխախոտը, ծխախոտը մշակում են գլխաւորաբար Արդանուշում և Արդւինի գիւղերում, մասնաւոր Մուրդուշում: Արդանուշի ծխախոտն աւելի լաւ զոյն ունի, բայց Մուրդուշի ծխախոտի համար ու հոտը աւելի անորոշելի է: Միայն թէ Մուրդուշի ծխախոտի խումն, առհասարակ մեղմ է, իսկ Արդանուշինը աւելի խիտ է: Ծխախոտը երկրագործներին աւելի շահաւէտ արդիւնք է տալիս, քան թէ հացաբոյսը: Ամբողջ գաւառում ստացվում է տա-

կշուել բայց կշուելուց յետ՝ հաստատամտութիւն:

Մենք գգում ենք, որ շատերը փորձված կը լինեն մեզ հարցնելու՝ Ներսէսականների, դուք, որ նախ բոլոր կողմերը կշռած ունենալն էք պահանջում, արդեօք Ներսէսի և Խրիմեանի նկատմամբ այդ պայմանը կատարած ունե՞ք:

Գրա միակ պատասխանը այն կարող է լինել, որ Ներսէսի և Խրիմեանի մասին մեզ մօտ զաղափար կազմված է ոչ թէ մի մարդու յորդորանքների ոչ թէ երկուանից սկսած, այլ վաղուց և այն գործերի տպաւորութիւնների ներքոյ, որոնք արդէն տաւրն և իններորդ դարու հայկական դարաւորական պատմութեան սեպհականութիւն դարձած են:

Անձանթ մարդկանց հետ հասարակութեան ծանօթացնելը այժմ արդէն ժամանակ չէ, որովհետեւ ընտրութիւնների ժամը մօտ է: Այն, ինչ գովելի կարող էր համարուել մի-երկու-երեք տարի առաջ, այժմ իբրեւ պարսաւելի մի բան պիտի դատապարտվի, որովհետեւ ժամանակ չէ մնում ոչ սուղեղ Մեքենիկի արժանաւորութիւնների մասին շուրջվող գովեստների արժէքը և ոչ Ներսէսի և Խրիմեանի դէմ այն էլ դեռ ապագայում բերվելու ապացոյցները:

Լաված բան է արդեօք, որ ուղիղ այն մարդիկ, որոնք առաջինները կը լինեն խոստովանելու մի ազգի մէջ ընդհանուր հաւատարմութիւն վայելող մարդու պակասութեան դժբաղդութիւնը—որ նոյն այդ մարդիկ աշխատեն այն քիչն էլ, որ մենք ունենք դէպի մի երկու անձինք՝ խախտել խորտակել: Պարսաւելին այս դէպքում այդ

բնկան մօտաւորապէս 2500 պուշ ծխախոտ: Աւելի կը տարածվէր ծխախոտը մշակութիւնը եթէ ծախս լինէր: Արդւին գաւառի ծխախոտի սերմերը Սամսունի և Տրապիզոնի սերմերից են:

Հողը Արդւին գաւառում մասնաւորապէս սեպհականութեան ներքն է: Չը կայ այնպիսի գիւղ որ ունենայ համայնային հողեր: Գաւառի հողերը մեծ մասամբ երկրագործներին են պատկանում. շատ քիչ քաղաքացիք ունեն սեպհական հողեր գիւղերում: Սակայն այստեղ աւելորդ չը լինի ասելը, որ այն կալուածը որ գտնվում է քաղաքացի հայի ձեռքին, նա միշտ աւելի ծաղկած և հետեւաբար աւելի արդիւնաբեր է լինում: Վասն զի ոչ—գիւղացի հայը երբ ունենում է սեպհական կալուած, նա ամենայն կերպով հող է տանում այդ կալուածի վրա: Շատ անգամ կալուածից ստացած ամբողջ եկամուտը նա ծախում է նորէն նրա վրա: Հողը պարարտացնելու համար ամենայն տարի կրն է տալիս հարկաւոր աղբը, կալուածի ամենայն մի պակասութիւնը դարմանում է և ճրջնում է ամենայն ջանքով, որ իր կալուածի աւելի պտղաբեր լինի: Գրա օրինակը աւելի յայտնի տեսնվեցաւ այս վերջին մի քանի տարիներում: Ըստ Բէրլինի դահաւորութեան, Թիւրքիա գաղթած թիւք մուհաջիրները (գաղթական) կալուածների մի մասն էլ դնեցին առեւտրական հայերը: Թէ սրանք ինչ նպատակաւ և ինչ աւելի են դնած այդ կալուածները,—այդ մասին մենք կը խօսենք մեր յօդուածում—առեւտրի նկատմամբ: Արդ, այդ հայերը երբ ձեռք անցուցին կալուածներ, ամեն միւր իր բոլոր ջանքը թափեց դրանց ծաղկման համար: Ինչ գոհողութիւն որ չէին արել գիւղացի թիւքերը տանեակ տարիներով իրանց ժառանգա-

ուղղութեամբ աշխատողներէ ջանքն է, թէ չէ շատ ցաւել դրա համար արդէն այն պատճառով անտեղի է, որ նրանց ջանքերի ապարդիւն մնալը արդէն չափից դուրս պարզ կարելի է տեսնել նոյն իսկ այժմեանից:

Ա. Արսիսանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Մարտի 29-ին

Մենք երբէք չենք դարձնաւ, եթէ Բ. Դրան ունի չքանչանքով դարձաւ, փափկասուն մի հայ էֆէնդի սկսէր հաւատացնել մեզ, թէ տաճկահայերի վիճակը լաւ է, բարեկեցութեան կարողութիւն չունի: Մենք չենք դարձնաւ, երբ այսօր մի թղթակից («Նոր-Պարս» № 29) հրատարակեց նոյնն է ասում Շուշու հոգեւոր զարմանքի մասին: Թշուառ արդարութիւնը այնքան նահա-տակում, քարկծովում է կեղծաւոր մարդկանց ձեռքով, որ շատ անգամ հաւատում են ամենա-րեւելի ստերին: Ասել թէ հոգ. զարմանքի վիճակը լաւ է—հաւատացէ՛ք, դրա համար հարկաւոր է բոլորովին ուրանալ ճշմարտութիւնը, այդ կառն ամեն մի շուշուցի: Անցեալ տարի մեր պարբերա-կան մամուլի երկու հակառակ օրգաններ՝ Շուշուի հոգ. զարմանքի վերաբերմամբ ներդաշնակ և հա-մեմատ գտնվեցան, այն է, որ նրա դուրսիցը կարծեցածից ցածր է, կրկնակի առաջ չի կան-գնի: Հասարակութեանը լաւ յայտնի է այս, ամեն-քննելի գիտեն, իսկ չը գիտէ, կամ չը գիտացող է ձանձում յիշել թղթակիցը: Դարձանք մէջ զգուշիկ անցքեր են տեղի ունենում, անբաւարար-նութիւններ են պատահել այս բողբոջ ուսուցչին-քի դէմ և, կարծես, քննած էր պարունը, կամ դուցէ շատ մօտիկ էր գտնվում, հէնց դուցէ մի և նոյն տան մէջ, բայց անգիտացող ձանձումով, աշխա-տում է հանգստացնել, ասելով, թէ «դուրսիցը լաւ է»: Ինչպիսի է լաւ, և ինչ կերպով կարողացաւ գեր. Սաղիսեանց բարեկարգել ուսումնարանը որ և է երեք ամսուայ մէջ—այդ չէ ասում թղթակի-ցը, և ասել էլ չէ կարող, քանի որ դրանք լոկ և-րեակայութեան արգասիք է: Մենք շատ անգամ ենք խօսացել ուսումնարանի դուրսիցը, ուսուցչա-կան խմբի մասին. մեր և ուրիշ թղթակիցների ասածներէն ընթերցողը մի հասկացողութիւն կաղ-մած կը լինի, որ ուսուցչիցը (այս անգամ էլ կրկնում ենք—անհատականութեամբ) անհամա-պատասխան են իրենց կաշմանք, ստանձնած պաշ-

տօնին, և խանալով այդ անընդունակութիւնները, նոյնպէս և տուած օրոշանքը յայտնած էինք, որ զարմաց վատ, թշուառ դուրսիցը մէջ է գտն-վում: Այժմ թղթակիցը ասում է, որ մի և նոյն խմբի պաշտօնավարութեան ժամանակ, հիմա զարմաց լաւացել է, չնորհիւ գեր. Սաղիսեանցի: Արդեօք դեր. Սաղիսեանց անընդունակ ու անուս-ուսուցչիցընքն տոնել է դասեր, բարձրացրել է դասնով նրանց մանկավարժական և այլ գիտու-թեանց մակերեսը, այդ մինչը չը գիտենք, և չէնք էլ հաւատալ, եթէ ասին մեզ մի այդպիսի բան: Բայց ասելի ուղիղ ենք գտնում ենթադրել, որ պ. թղթակիցը տեսնելով, որ աշակերտները գնում են ուսումնարան, դասեր են առնում, և հա-ւատում է, որ այնտեղ ամեն ինչը լաւ է: Նրանք հաւատացողներն: Դժբախտաբար այդպիսի մի հա-ւատ չենք կորողանում ունենալ: Դժբախտաբար տեսնում ենք, որ նոյն դուրսիցընքն է, որ աշակերտ դու-մարներ են վաճառում տարբերակ ուսում տալու համար, որ ուսուցչիցընքն (դուցէ և այլոց) անչորհու-թեան պատճառով այժմ ուսումնարաններէն դա-ստանալ ենք ընդհատում է, որովհետեւ աշակերտները դաստառուն չեն գտնում: Չէ որ այս ամենը որ և է պատ-ճառ ունի, պատճառ, որին աշխատում են, որքան կարելի է, խոր թաղցնել, այնպէս որ միայն կա-խարչներին է մնում դուշակել, քանի որ գործին մօտիկ մարդիկ լուռ են, իսկ անբարեխղճ թղթ-թակիցները հաւատացնում են, թէ դուրսիցընքն լաւ է: Եթե դուրսիցընքն տեսնելը կը սկսէ անբարեխղճ ձե-ղել ուրիշների վրա, իր թէ նրանք են եղել դրա պատճառը: Ամենի պարզութիւն... Անցեալ տար-վայ անկարգութիւնից յետոյ, այսօր ինչ է պատ-ճառը, որ նոյնը կրկնվում է:—Միայն նա, որ այնտեղ, զարմացում, ամեն ինչը անընդունակ, կեղծ դուրսիցընքն մէջ է: Եթէ այսօր որ և է շուշուցի ու-նի մի ցանկութիւն դուրսիցընքն վերաբերմամբ, դա նա է, որ ուսումնարանը բարեկարգել, լաւանայ: Ինչ պիտի անէ վիճակաւոր առաջնորդը: Միայն նրանից են սպասում փոփոխութիւններ դէպի լաւը, քանի որ այսօր դա նրա անմիջական գործն է, քանի որ ամենի դուրսիցընքն է: Միայն վերջանում է այժմեան հոգաբարձութեան կա-ռավարութեան ժամանակը և այժմեանները տեղ նորերը պիտի ընտրվին: Այս առթիւ մենք կը դրնք իր ժամանակին: Բայց այժմ չենք կարող չասել, որ տղէտ հոգաբարձութիւնը իսկա-պէս մի թշուառութիւն է զարմաց համար: Տուէ՛ք անփոք, իրանց գործը հասկանալ անկարող մարդ-կանց հարկը հապարներ և այդ փողերն էլ այն-պէս անօգուտ կը կորչեն, տեղեկելով միայն ծախ-սերի, մեծաղբի հաշիւներ: Մեր գիւղական ուսում-նարանները (որանց մասին մի այլ անգամ) իրանք են պահում իրանց, և պահում են լաւ կերպով: Իսկ թեմական զարմանքը, որ ունի նիւթական ապա-հովութեան շատ մեծ ու հաստատ աղբիւրներ,

այսօր գտնվում է դրամական ճգնաժամի մէջ: Պատիւ հոգաբարձութիւնին, վառք նրանց: Շուշուի փողոցները առանց բացառութեան այս բողբոջ անանցներն են, բաւի բուն նշանակու-թեամբ, որովհետեւ ծածկված են տարաբնու-թեան հարկերից, որի նմանը կրկար ժամանակին-րից չէ տեսնված այստեղ: Ամեն ինչը մեզ մօտ թողված է ճակատագրի ու հանգամանքների կամ-քին: Եթէ մարդիկ խեղդվել են ցեխի մէջ, էլի նա կը մնայ իր տեղը խաղաղ, անկողով դուրսիցընքն մէջ: Գեթը դաշտնում են ձիւնն ու անձրեւը, և նը-րանք էլ սլոտի սրբեն, տաննն նրան: Շուշուցին մի կերպ կրկնային թշուառութիւն է համարում և բողբոջին:—Եթէ մէկը ուզում է անիծել միւ-սին, թող ցանկանայ, որ իր թշնամին այժմեան ժամանակ գիշերով ման գալ Շուշու փողոցներով: Սարսափելի ցեխն ու թմաճը խաղաղ տանջանք, պատիժ են ամեն մի քիչ թէ շատ մաքրասէր մարդու համար: Փողոցներում լուսաւորութիւն համարեա չը կայ: Սխալված չէնք լինել, եթէ ա-սենք, թէ փողոցներում առ նուազը կէս վերա-սլոտի դնալ խաղաղով, որ վերջապէս տեսնէ մի լապտեր: Բացի դրանից մեզ մօտ մի տարբերակ սովորութիւն էլ կայ. լապտերները վառվում են միայն 15 օր ամսուայ մէջ, այսինքն այն ժամա-նակավիշտութեամբ, երբ օրացոյցի հաշիւով լուսին չէ լինում: Իսկ եթէ այդ հաշիւով լուսին պիտի լինի, բայց ծածկվում է ամպերի տակ, այդ ժամանակ-ները լապտերները փողոցներից շատ խաւար են մնում: Եթէ լուսինը բարեհաճում է ծածկել իր կրեւը թմաճը ամպերի տակ, դրա դէմ իս ոչ որ չէ կարող խօսել. ուրեմն չէ կարող խօսել և քա-ղաքը լուսաւորողների դէմ: Այստեղ մեղաւոր են, բոլորովին մեղաւոր են ամպերը:

Անցեալ շաբաթնիկում քաղաքին մօտ գտնվող Ղալալի գիւղում մի հայ երիտասարդի, որ գնում էր մի ուրիշ մերձակայ գիւղ, յանձնում են տանել իր հետ մի ութ տարեկան աղջիկ, որ նոյն գիւղը սլոտի դնալ: Բերելով աղջկանը Շուշին չըբաղա-տող փայտերի մօտ, փարսիտակ գիւղից վերեւ, և-րիտասարդը ստանալ տանջանքներով բռնաբա-րում է նրան և արեւում խաղել, ինչպէս չասել: Հանդիւր փարսիտակ գիւղը, լիկված մանուկը մտնում է իր բարեխղճ տունը, չը կարողանալով ոչ նստել, ոչ էլ խօսել. խեղճը դարձնում է տա-նից ուշադրութիւնը իր վրա. երբ հարցնում են պատճառը, անմեղ մանուկը, վախճանալով երի-տասարդից, յայտնում է, թէ ստանալ փողոցաւ-ուն: Բայց այդ խօսքերի վրա նրա բերանից ըսկ-սում է հոսել արեւուն և նա այն ևս չէ կարողա-նում ծածկել եղբւրթիւնը. խոստովանվում է ա-մեն ինչը, և երկու օրից յետոյ վախճանվում: Այս քանի օրերը բռնութեան դո՛ւր մարմինը հանել են գերեզմանից, բժշկական քննութեան ենթարկելու:

համար: Բարբարոս եղեւնադործը, խեղճ մանուկի կորստեան պատճառ դատած երիտասարդը մատնված է արդարադատութեան ձեռքը և այս բողբոջն նստած է բանտում:

Մի օրից անց էլ պատահել է ճրնակաւոր անու-նով գիւղում: Մի չափահաս աղջիկ դնալով մա-րազը դարման բերելու, պատահում է մի թուղթի, որ տեղի ու տեղը բռնաբարում է նրան և յետոյ գնելով ձիւն վրա, փախցնում է տանում իր գիւ-ղը, Գիւլապիլու: Փախի ժամանակից յետոյ թուղթը գալիս է Շուշու, որ օրիորդի վրա պալկվելու հը-րաման ստանայ մահմետական հոգեւորականու-թիւնից, բայց մի քանի հայեր խնդրում են յետ-դարձնել անպատվածին իր հօր տունը և նա խոս-տացել է այդպէս անել: Ասել լաւ կանէր թուղթը, եթէ աղջկայ անշունչ դիակը տանէր, յանձնէր ծնողներին: Ինչ կեանք պիտի վարէ այսուհետեւ այդ խեղճ, անպատած, անօգնական աղջկը: Ընդհանուր ատեւութեան, զգուշացրել առարկայ պիտի դառնայ նա. ամեն մէկը պիտի քաշուի նը-րանից, ինչպէս մի դարչելի առարկայից, նրա ձեռքից հաց ընդունեն անգամ սրբաբողբոյն պիտի համարեն: Այսպէս է տեղական սովորութիւնը:

Գաւառացի

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Փետրվարի 29-ին

Եթէ մի փողովալը իր շահերին նպաստող մի որ և է դործ առանց երկար մտածելու, առանց լաւ հալկելու, կշռելու, առանց բաղմամբանի քննադատութեան ենթարկելու կը կատարէ, նա ցանկալի յառաջդիմութիւն չի ունենայ: Եթէ մի հասարակութիւն իր և իր սերնդի բողբոջաւորու-թեան ծառայող մի դործ սառնասրտութեամբ առ-ուաջ կը տանէ, ներհայեաց և անտարբեր կը լի-նի, առանց ապագայի վրա գէթ մի ժամ մտածե-լու կաշխատէ, նա կրկնել քայլեր կանէ, որ մի տեսակ անշարժութիւն է: Դատաւարաւոր է մի փողովալը այդպիսի դործունէութիւնը. դատա-ւարաւոր է և ասելի այն ժամանակ, երբ նա ինքը կը տեսնի իր դործի վնասակարութիւնը, կը դա-նի իր թուրութիւնը, կը խոստովանի իր հիւանդութեա-նը, բայց չի աշխատի նրանց համար վրդաբու-թական դեղեր գտնելու համար, չի աշխատի իր անմիջական գործիւնից ազատվելու մասին: Հիշատ այսպէս ենք մենք՝ շամալեցիներ:

Մենք մեր ասածը չուշալիկ փաստերով ապա-ցուցանելու համար մի թիւթն հայեացք կը ձգենք Շամալու մօտիկ անցեալի, ներկայի և ապագայի վրա և ապա մասնաւորից կաշխատենք մի վրա, որոնք վերջ է շատ կողմէն մի վնաս-ված նիւթական ոյժերը:

կան կալուածների վրա, նոյնը մի տարվայ մէջ թափեցին հայերը իրենց գնածների վրա, մասնա-ւանդ որ գիտէին էլ թէ իրենց գնածը դեռ ևս հաստատուն հիման վրա չէ և ասելի հաւանական էր, որ կառավարութիւնը՝ դադարեցնելով անհատական պայմանաւորում լրանալուց յետոյ, բոլորը յարգու-նիս գրաւէր, որպէս և գրաւեց էլ: Իսկ դրանք ի վեր, ինչպէս ասինք, հայը ոչինչ ջանք և դո՛ւ չէ խնայում իր կալուածը կարելի բերելուն և արդիւ-նաբերութիւնը աւելացնելուն, իսկ սրա հակառակ թիւրքերը երկրագործը առհասարակ, ճգնում է, որ որչափ կարելի է շատ արդիւնք ստանայ: Նա շատ քիչ, եթէ չասենք ընտ, մտածում է դո՛ւն արդիւ-նաբերութեան մի մասը կալուածի վրա: Նրա հա-մար ասելի լաւ է, որ արաւը այս տարի ցանէ և 10 քիլէ հայ քաղէ, երկրորդ տարին էլ ցանէ և 5 քաղէ—քան թէ երկրորդ տարին հողին դադար տայ, որ երրորդ տարին 15 ստանայ: Բացառու-թիւնները սրկաւ չեն, յայտնի բան: Ամեն հայի կալուածն ընդհանրապէս, թէպէտ տեղը շատ էլ չքաւոր լինի, ունի կոկիկ ընտկարան, ախոռ, պատ-նէշ, ցանկ, սակայն շատ քիչ թիւրք կարելի է գտնել, որ նա իր տունը քանդած վիճակում չու-նենայ, և կալուածը խառնակ ու անհող թողած: Այսուամենայնիւ այդ բոլոր գնված կալուածները խլիված են հայերի ձեռքից, ինչպէս և թիւրքերից: Վարեւաճողի պակասութիւնը ասելի զգալի է Ար-դուինի գիւղերում: Այդտեղ գիւղացիք ասելի պա-րասովում են պարտիպանութեամբ, ուր որ Արդա-նուշի գիւղացիք միակ ապրուստի վար ու ցան-քից է: Արդանուշիցը երբեք կարօտ չեն դրոյց եկած հացին, ուր որ արդուինիցը ապրում են զը-խաւորաբար Կարսի նահանգից և Արդանուշից և-

կած հացով: Այդ է պատճառը, որ երբ արդանուշ-ցիք մեծ մասամբ կերակրվում են ցորենի հացով, Արդուինի գիւղացիք կերածը մեծ մասամբ «ճաղի» ու դարձ հաց է: Եթե Սաղիսեանցի մէջ էլ պէտք է ասած, որ շատ քիչներ կան այնպիսիք, որ իրենց տարեկան բաւարար ուտելիք ցորենն ունենան և այդ չքաւոր մասը ստիպված է շարու-նակ պարտքի, փոխի համար գիւղի իր դրացիներ-ին: Ամբողջ Արդուին գաւառում գտնվում է մօ-տաւորապէս 2000 դեռահաս վարեւաճող և այդ բաժնեւոր 6000 երկրագործ տան վրա՝ իւրաքան-չիւր տան համար է 0,331/3 դեռահաս վարեւա-ճող, որ ինչպէս յայտնի է, շատ աննշան և ան-բաւարար է մի երկրագործ տան համար, մասնա-ւանդ երբ մնացեալ 1000 տուն ոչ—երկրագործ փողովալեան ապրուստն էլ դրանից պիտի առաջ դայ: Գաւառում գտնվում են աղաւտ հողեր, դադարեցնելով թիւրքերից մնացած, որոնք աճողութիւ-վարձու են տրվում ցանկացողներին մի տարի մե-ջոցով: Սակայն յայտնի է, որ աճողութիւն կարող է մասնակցել միայն այն գիւղացին կամ քաղաքացին, որ կամ պարտաւոր ունի կամ յոյս ունի գտնել մի յայտնի դուրս վարձու համար: Վարձու առ-նողները մեծ մասամբ լինում են դարձեալ օւնեւոր կալուածատէրեր, իսկ չքաւոր դատարարը դար-ձեալ մնում է ձեռնառնային: Այդպիսով այն ան-ձինքը, որոնք իրենց և իրենց կանանց բոլոր պարզ թէ լիակազմին շարժական ինչքերը ծախելով, կարող են մի տուն կամ մի կտոր հող սեւտակա-նայնել, —գործը էլ մի կողմէ չունենալով աճող-դին մասնակցելու համար, ստիպվում են զրկվել իրանց վերջին յոյսից, ապրուստի միջոցից: Նրանք տեղական կառավարութիւնը մի գիւղում եղած

ամբողջ մահաջիւրի տեղերը վարձու է տալիս նոյն գիւղի համայնքին, այն նպատակաւ որ գիւ-ղային հասարակութիւնը ինքը բաժանէ այդ հողե-րը՝ կարօտեաներին: Բայց այդ պարագայում շահ-վում են դարձեալ գիւղի մէջ աղքատներն ունե-ցողներն ու տանտները բարեկամները: Գաղթա-կանաց հողերին մեծ մասամբ դարձեալ տրվում են նրանք, որոնք շատ քիչ հարկաւորութիւն ու-նեն դրանց: Եւ դրանից ինչ հետեանք է դուրս գալիս: Մի տարով վարձու բռնող ամենայն ջանք է բանեցնում որչափ կարելի է շատ եկա-մուտ քաղելու, քանի որ յոյս չունի թէ միւս տա-րի էլ իր ձեռքն կը մնայ: Կալուածի շէնքերը քանդվում են, վարեւաճողները ոյժը սպառվում է անվնաս, իսկ պարտեցներն ու պղծիները բոլոր-վին ոչնչանում են: Եւ այդ այդպէս կը լինի, ինչ-քան էլ որ կառավարութիւնը խիտ ուշադրու-թիւն դարձնէ: Բայց որ եթէ այն կալուածնե-րը, որոնք ծախված են եղել օրինաւորապէս և դիտարկել իրանց ձեռքն ունեն բոլոր օրինաւոր դիտարկները, երկար ժամանակեայ, օրինակ, 5—10 տարով է ժամա վարձով ստիպին դիտար-կել, իսկ չը ծախված կալուածները թիւթն վար-ձով բաժանվէին գիւղացի ամենակարօտեաներին, այն ժամանակ թէ այդ գիւղացիք ապա-հով ապրուստ կունենային և թէ կալուածնե-րը չէին քանդվի: Մենք անձամբ տկանատես ենք լինում թէ ինչ ահալին և ամբանքով տեսող աշ-խատութիւն և ժամանակի կորստեան պատճառ է լինում տեղական կառավարութեան համար այդ ամենայն տարի նորից կրկնվող աճողութիւն, ինչ կապ ու կռիւ և արժու է բարձրացնում փողովալեան զանազան կարգերի և զանազան գիւղական հա-

տարակութեանց մէջ: Այդ մահաջիւրի կալուածները վերադարձվեցան այն գաղթականներին, որոնք վե-րադարձան թիւրքերէն և ընդունեցին Ռուսիոյ հը-պատակութիւնը: Դրանք ըստ առաջնոյն տիւրքերն իրենց կալուածներին Բարձրագոյն Էլիսանութեան կարգադրութեամբ:

Վերջապէս այս մասին ամենապարզաբան և մի-անգամայն ամենաօգտուէտը թէ գիւղացուն, թէ գանձաբանի համար, ըստ մեզ այն է, որ այդ մե-հաջիւրի կալուածները վերջնականապէս բաժան-վէին գնողներին և ամենաչքաւոր գիւղացիների մէջ, այն պայմանաւ, որ նրանք վճարէին տէրութեան գանձաբանին իւրաքանչիւր տարի միւս կալուածա-տէրերի նման միայն աղ աւր, այսինքն ըստ թիւր-քաց ձևի—տանեւորողը: Դրանով միայն վերջ դըր-ված կը լինել բազմաթիւ գիւղացից չքաւորութեան և թէ կառավարութիւնը ասելի հանգիստ կը լինել թէ ամեն տարի տարաբնու-թեան անհոգութեամբ անեղուց և թէ այդ աճողութիւն պատճառաւ գիւղա-ցիների մէջ անդադար պատահող կռիւներն ու խռովութիւններն կարգի դնուցը: Նոյն իսկ, վըս-տահանում ենք ասել, այդ բաժանութիւն ասելի օդ-տաւէտ կը լինել նաև գանձաբանի համար. վասն զի այս կերպով կալուածները կազատվէին վը-ճանաւոր և ասելի շատ հարկ կարող էին տալ:

Այս խնդրը, մենք կարծում ենք թէ արժանի է պատճառաւոր լիջնաւորութեան ուշադրութեան:

Հետզհետէ մենք կը խօսենք տեղական պարտիզ-պանութեան, անասնապահութեան, արհեստնե-րի,—ձեռագործների և առետրի վրա:

Աւաբել Արսիսանեանց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԵՏԱՔԱՍՅՈՒՆ ԲՈԺԺՈՒՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ

Գեղին կօթնները տեսակից, պատրաստ-ված է Պատեօրի սխտեմայով և ստացված է Ֆրանսիական առաջնակարգ ֆերմաներից: Մսիակը զինը մի րուբլի է: Կան նոյնպէս նուրբ տեսակից պատրաստված սերմեր—մեկտը 50 կողկով: Գիմել հետեւող հաս-ցեով: Պ. Լեբիսին, Ֆրէյլինսկայա փողոց, № 8, տուն Արապովի, կամ Լուի մագա-զինում: 1—5

Ներսիսեան հայոց ազգային հոգեւոր դպրանոցում հոգաբարձական խորհրդարա-նում մարտ ամսույ 28-ին, երեկոյան 8 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնա-ձուրդի) կապալով տալու նոյն դպրանոցի կայանաճըր:—ա) տուն և կրպակներ, ըն-ծայած հանգուցեալ Աւետիք ֆերդինանդի, որ գտնվում է Սոլաթաւի անուանած փո-ղոցումը № 6 և 11, և բ) 21 կրպակ-ներ, որոնք գտնվում են ուսումնարանա-պատկան հրապարակի վրա Վանսոց աւագ եկեղեցւոյ մօտ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարգալ հոգաբարձական գիւնատան մէջ ամեն օր (բացի կիրակի և տօն օրե-րից) ցերեկուայ 10-ց 12 ժամին: 2—2

Ներսիսեան հայոց ազգային հոգեւոր դպրանոցում հոգաբարձական խորհրդարա-նի մէջ, մարտ ամսույ 21-ին երեկոյան 8 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնա-ձուրդի) կապալով տալու Թէլէթի ս. Գէոր-դոյ ուխտատեղումը գտնուած մի կրպակ իր մի սենեակով: պայմանաթուղթը կարե-լի է կարգալ հոգաբարձական գիւնատա-նում մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, ցերեկուայ 10-ից 12 ժամին: 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

հրաւիրում է ցան-կացողներին յանձն առնել նախընտրային աշխատանքներ քաղաքային տան մէջ, շնորհ բերել վարչութիւնը այս միտումի 13-ին, ա-ռաւօտեան 12 ժամին գները յայտնելու համար: 2—2

Ներսիսեան հայոց ազգային հոգեւոր դպրանոցի հոգաբարձական խորհրդարա-նի մէջ մարտ ամսույ 14-ին, երեկոյան 8 ժամին, կը լինի աճուրդ (առանց կրկնա-ձուրդի) կապալով տալու հանգուցեալ Գրի-գոր Շերգիլեանցից ընծայած մի կրպակը իր նկուղով, որ գտնվում է Հայոց, նոյն է Մի-ջի փողոցումը № 5: Պայմանաթուղթը կարելի է կարգալ հոգաբարձական գի-ւնատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, ցերեկուայ 10-ից 12 ժամին: 3—3

Պ. ԽՄԵԼԷՎՍԿԻ, որ վերջացրել է իր լիակատար ուսումը Վարչակային Կօն-սերվատորիոյում և Մօպիլշկօի աշակեա է, մեղգիկայի դասեր է տալիս դաշնամուրի և ֆիգհարմօնայի վրա, նոյնպէս դաս է տա-լիս մեղգիկայի տեսութիւնը, դարմօնի (գե-ներալ բաս): Բնակվում է կաթնիկական ե-կեղեցւո տանը Կուկիայում: 3—6

ԹԵՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՒՆՁԻ այս տարի չափազանց ԳՈՅՆԱՒՈՐ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ: Այդ թէյից ստացված է ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ 50,000 ֆունտս և ծախվում է 250/0 ժԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն լա-

40940 թէյ 1 ր. 10 կ. մինչև 1 ր. 2-կ., շատ լաւ 40930 թէյ 1 ր. 40 կ., գե-րազանց ՄՕՆԻՆԳ թէյ 1 ր. 60 կ. (այս թէյը ամեն տեղ ծախվում է 2 ր. և 2 ր. 50 կ.), ԿԱՍԱՌ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամե-նալաւ ՖՈՒՆԴԵ-ՖՈՒ թէյ 2 ր. ֆունտը քարշը առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորա-բար լինում է 500 ԵՐԿԱՌԻ, ՄԱՀՃԱՍԱՆՆԵՐ 6 ր.—60 ր.: ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂ մազերի հա-մար: Երկաթէ ԳՐԻՉԵՐ ամբողջ Կովկասի համար, շօշոյաղ ՖԵՍՑ, շէֆիլդի ԳԱՆԱԿ-ՆԵՐ, հրացաններ ԳԱՌԻ, բէթօլիներ ՎԷԲ-ԼԻ, ԲԱՐՆԵԼԻ թամբեր, ՇՎԱՐՑԻ ալբոմներ: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ գտն-վում է Թիֆլիսի մէջ, Գփոցօյի փողոցի վրա Արծրունու գալլէրեում № 156 57, 158, 159, 160: Նոյն տեղը մեծ քա-նակութեամբ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ և տղամարդկանց մահճակալներ 250/0 էժան քան թէ ուրիշ տեղ 100/0 էլ գիջումն: 14—100

ԱՄԵՐԻԿԱՆԿԱՆ ՍՊԵՏԱԿԵՂԷՆ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԵՔԵՆԱՅ

Այդ մեքենայով լուանալու ժամանակ սպիտակեղէնը աւելի երկար է պահվում, որովհետեւ կտուր կտուր չէ քսվում, որից սովորական լուացքի ժամանակ կտուր բա-րակում է և պատուվում: Մի անգամ լուա-նալով, լուացքը կատարելապէս մաքուր է ստացվում, հետեւապէս շատ քիչ սապօն և փառելիք է դործարկում: Աշխատանքն էլ շատ հեշտ և արագ է կատարվում, այնպէս որ երեք անգամ քիչ աշխատող ձեռք է պահանջում: Մեքենան բազմաբարձ է և շատ ամուր է: Նա միակերպ օգտակար է, ինչպէս մեծ և փոքր ընտանիքների համար, նոյնպէս և լուացարանների համար, խրատ-ները մանրամասն: Գործակալներ են հրա-ւիրվում: Հանապարհածախսով ԳԻՆԸ 5 րուբլ: Հասցեն: Агенту В. ПЛЕМЕН-ЗОНУ, ВЪ СИМФЕРОПОЛЬ.

3—5 (1)

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

ՊԵՊՍԻՆԵԱՆ ԳԻՆԻ «ԲՈՒԴՕ»

Այս գինին շատ համեղ է և 25 տարեկան ընթացքում աջողութեամբ գործ է ըրվում հետեւող դէպքերում: ԱՌՈՐԺԱԿԻ ԲԱՅԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ, ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՑԱ-ԻՆԻ, և ԱՆԿԱՆՕՆ ՄԱՐՈՂԱՌՈՒԹԻՒՆ:

Պէպսին «Բուդօ» ճանաչված է ֆարիկի բժշկական Ախտէմիայից և ստացել է առաջին մեդալներ հետեւող աշխարհահանդէսներին՝ ՓԱՐԻՋԻ 1867 թ., ՎԷՆԵՍԻՅԻ 1873 թ. ՖԻԱԿԷԼՖԵՍԻ 1876 թ. ՓԱՐԻՋԻ 1878 թ.:

Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.

Կովկասի համար պահեստ. ԴԵՂԱՍԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԵՏՐԻ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ:

4—80 (Ե. շ.)

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ՆՈՒԷՐ ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

ԱՄԵՆԱՀԱՐԿԱՌ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ամեն տեսակ փաճառականների, սեղանաւորների հաշուապահների, խանութապահների, գործարանատերերի, գործավարների, և գործա-կատարների, և ընդհանրապէս ամեն մէկ առեւտրական ու զրամական գործեր ունեցող անձի համար:

ՄԱՏՁԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ու դիւրամբանելի մեկնութիւն իւրաքանչիւր անձի համար, որ կամենում է ուսումնասիրել առեւտրական գործողութիւնները ու հաշուարարութիւնները, առանց ուսուցչի օգնութեանը զիմելու:

ՏՈԿՈՍՆԵՐԻ ԱՂԻՍԱԿՆԵՐ

20/0-ից մինչև 120/0, մէկ օրից մինչև 360 օր և մէկից մինչև 10000 րուբ. զրամա-զլիի համար:

ՁԱՓԵՐԻ ՓՈՒԱԴԻՄԱՆ ԱՂԻՍԱԿՆԵՐ

Գոյա միջոցով կարելի է հեշտութեամբ, ճիշտ և արագ, Անգլիայի, Ամերիկայի, Ֆը-րանսիայի, Գերմանիայի, Աւստրիայի, Հոլանդիայի և Զուիցերիայի ծանրութեան ու երկարութեան չափերը ուստական չափեր դարձնել և հակառակը:

Եւրոպական տերութիւնների ԳԻՍՄՆԵՐԻ, երկարութեան, ծանրութեան, հեղուկների և ընդհանրների չափերի աղիւսակներ:

Զանազան տեսակի ՀԱՇՈՒՆՆԵՐԻ օրինակներ ու ձեւեր հայերէն, ռուսերէն և գաղիերէն լեզուներով:

Վաճառվում է Կենդրոնական գրափաճառանոցում, պ. Եփրեմ Ծատուրեանցի լամպա-յին մագաղիւնում, եղբայր Ծովիկանովների առեւտրական տան գրասենեակում ու նոյն-պէս հեղինակի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք զիմում են այս հասցեով. ВЪ ТИФ-ЛИСЬ, Солодакская улица, домъ Корганова, У кредителю „Коммерческия курсы“, Степану Мануэльянцу.

Գինն է 2 րուբլի, սակաւաթիւ տպված է:

3—8

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

Գ Ի Ն Ո Ւ Ե Ի Ս Պ Ի Ր Տ Ի Պ Ա Հ Ե Ս Տ Ի

ՄԻԻԱԻԼ ԱՆԴՐԷՅՎԻՉ

Պ Օ Պ Օ Վ Ի

ԱՅՐԻԻ ՕՂԻՆԵՐԻ ՇՈՒԳԳՈՐԾԱՐԱՆՑ

Մօակվա, Բոլշօի Կամեննի կամուրջի մօտ, սեփական տուն:

Սեղանի զինի, ՑԱՐՍԿՈՆ, Օ, որ պատրաստված է 1883 թ. թագադրութեան համար 12
Բարձր տեսակի ՑՈՐԵՆԻ սեղանի զինի, № 1 (շիշերը ձիւթված) 8
Բարձր տեսակի սեղանի զինի, № 1, առանձին պատուէրով 8
Առաջին տեսակի սեղանի զինի, № 2 7
Երկրորդ տեսակի սեղանի զինի, № 3 (ձիւթված շիշերը) 6

Բացի յիշեալ տեսակներից պահեստի մէջ կայ երկու անգամ քաշված զինի 41° և մաքրված 40°, որ տակառներով է ծախվում: Առանձին յետ են ընդունվում նոյն գնով, որով ծախվում է պահեստը: Պահեստը ուղարկվում է իր տարանքները Բուստատանի բոլոր քաղաք-ները և արտասահման և փողերը կամ առաջուց է ուղարկվում փոստով կամ բանկերի միջնորդութեամբ, կամ վճարվում է ապրանքը ստանալուն պէս հետախափարով: Պատուէրները կատարվում են, երբ պահեստից պահանջվում է երեք վեդրօից ոչ պակաս զինի և երկու վեդրօից ոչ պակաս օղի: Մանրամասն ցուցակները ուղարկվում են անվարձ պահանջներուն պէս:

1-ին ՄԱՆՈՒԷԼԻՍԿԻՆ, Շատ անգամ պատահած դեղծումները և Մ. Ա. ՊՈՊՈՎԻ Ֆերման Ի. Ա. Պօպովի Ֆերմայի հետ խառնելը ի նկատի ունենալով, որ մեղ հետ ոչինչ յարաբերութիւն չունի, գրասենեակը ինքուրում է ուղարկութիւն դարձնել զարձակ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆՇԱՆԻ վրա և պահեստի գրոյմների վրա և հարկատու կնք համարում յայտնել, որ զինին մաքրվում է առանձին գործարանի մէջ և պահեստի զինին քիմիական ոչինչ խառնուրդ չունի, որ լաւ համ է տալիս, բայց չլաւանում է առողջութեանը:

2-դ ՄԱՆՈՒԷԼԻՍԿԻՆ, Հաւարակութեան մէջ վաղուց լուրերի և տարածում, իբր թէ Մ. Ա. ՊՈՊՈՎԻ մահից յետոյ, գործերը յանձնվում են տարի ընդհանրութեամբ: Այդ լուրերը կատարելապէս հարկւած են: Գործը կատարում է Մ. Ա. ՊՈՊՈՎԻ ժառանգ նրա այրին, տ. Ի. Ա. Պօպովա և երբեք ոչ ոք չէ յանձնվում:

9—10 (1)